

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1950

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38

ΑΘΗΝΑΙ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ένας από τους άνοιτάτους υπαλλήλους του Έλληνικού Κράτους, ο Γεν. Διευθυντής του Υπουργείου Έργασίας κ. Πάνος Δ. Μητσόπουλος, θεμελιωτής πολλών διατάξεων του Έργατικού μας Δικαίου και αποφασιστικός συντελεστής της καλής λειτουργίας υπηρεσιών που έχουν άμεση σχέση και με τον πνευματικό μας πολιτισμό (πρόεδρος επιτροπής άπονομής τμητικών συντάξεων σε άριστες του θεάτρου, μέλος της δευτεροβαθμίου επιτροπής άδειας ηθοποιών κλπ.), συγκεντρώνει σε πολυσέλιδο τόμο, που τον κυκλοφορεί σε λίγο, τα συμπεράσματα της πείρας του για τα όρια της συνδικαλιστικής δράσεως. Το θέμα είναι πελώριο και όχι όσο φαίνεται άσχετο με τα ενδιαφέροντα ενός περιοδικού, που θέλει να βρίσκεται κοντά στον ζωντανό άνθρωπο και στα προβλήματα που τον άπασχολούν. Άκόμη όμως πιο κοντά στις άναζητήσεις της «Νέας Έστίας» είναι ο πρόλογος του βιβλίου του κ. Πάνου Δ. Μητσοπούλου, ένα δοκίμιο για τα πνευματικά θεμέλια του πολιτισμού μας, που άξίζει να διαβαστεί από κάθε μορφωμένο άνθρωπο. Άπόδειξη οί σελίδες, που άκολουθούν και που άποτελούν το β' μέρος του δοκιμίου. Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

.....
"Όσοι έγνωρισαν την εύχαρίστησιν την όποιαν δίδει ή έξ άπόπτου σύντομος έπισκόπησις διανυθέντος κοπιαστικού, άνηφορικού δρόμου από μερικά σημεία με άνοικτήν θέαν, όπως λ. χ. από μίαν καμπήν του δρόμου που άνεβαίνει με έλιγμούς κυματιστούς, θα συγχωρήσουν την άνάγκην κάποιας αναδρομικής έπισκοπήσεως...

Η τύχη ήθέλησε να έλθω εύθύς έξ άρχής της υπηρεσιακής μου ζωής εις έπαφήν με ζωηρότατα υποβλητικά εικόνια μερικών από τας τραχυτέρας περιπτώσεις της έργατικής ζωής. Έγνωρισα εις την υπηρεσίαν του Ταμείου Μεταλλευτών τα θύματα των υπογείων μεταλλευτικών έργασιών. Είναι δέ άκριβώς αί πρώται ζωηραί νεανικαί έντυπώσεις αί όποιαί μου έγένησαν τά πρώτα άπλά, αναγκαία άλλωστε υπηρεσιακώς, έρωτήματα: περί τίνος πρόκειται; που βαδίζομεν; πως θα φθάσωμεν; που εύρισκόμεθα; δηλαδή ό,τι εις την έπίσημον γλώσσαν λέγεται: προβλήματα φύσεως, σκοπών, οργανώσεως μέσων, και έλέγχου της κοινωνικής πολιτικής.

Φοιτητής τότε, υπερήφανος διά την άνακάλυψιν της σοφίας των βιβλίων — ή νεότης είναι υπερβολική —, κατέφυγα προς εύκολίαν μου — ή νεότης είναι βιαστική — άφ' ένός εις έτοιμα «έπιστημονικά» συστήματα — ή νεότης θέλει να είναι έμβριθής — και άφ'

έτέρου, διά την υπηρεσιακήν πράξιν, εις έτοιμούς «παραδεδομένας και νομολογημένας άπαντήσεις».

Σημαντικώτατον, ίσως το κρισιμώτερον, σημείον του δρόμου έζησα εις το έξωτερικόν όταν κατά το 1924, ζητών να έννοήσω τας θεωρητικάς βάσεις συστημάτων τα όποια ήσαν έκτοτε πολύ της μόδας — διότι και αί ιδέαι έχουν την μόδαν των — μεταξύ των «προοδευτικών» νέων και της έποχής εκείνης, προσέκρουσα εις άκατανοήτους τινάς σελίδας της «Έγκυκλοπαιδείας των Φιλοσοφικών Έπιστημών» του Χέγκελ. Τότε μου έδόθη από σοφόν ξένον φίλον της πατρίδος μας ή εξήγησις (;) ότι διά τά μέρη αυτά του έργου του ό ίδιος ό Χέγκελ είχε δώσει την άπάντησιν: «όταν έγραφα αυτά τά έννοούσαμε δύο, ό Θεός και έγώ· τώρα τά έννοεί μόνον ό Θεός». Άλλά συγχρόνως ό σοφός φίλος, άφου μου άνέπτυξε τας βάσεις του πλήρους κατά τά λοιπά — πλην θεμελιωδών τινών ανιάτων σημείων — συστήματος του Χέγκελ, κατέληξε με την ζωηράν σύστασιν να αφήσω την τριαδικήν ματαιόπονον κίνησιν της διαλεκτικής λογικής του Χέγκελ και να ζητήσω να βοηθηθώ από τά θεμέλια της έλληνικής σκέψεως, κατά προτίμησιν μόνον από τά πρωτότυπα — ένόμιζεν ότι οι Έλληνες φοιτηταί γνωρίζομεν έπαρκώς την άρχαίαν έλληνικήν — άλλ' έν άνάγκη και από «δεύτερο χέρι».

Μοῦ εἶχε, ἐνθυμοῦμαι, συστήσει τὸν Gompertz καὶ τὸν Boutroux. Ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ Χέγκελ, ἔλεγε, ἦτο ἐπιβεβλημένη, διότι ἡ διαλεκτικὴ λογικὴ κατὰ τὴν γνησίαν μορφήν της καὶ ὄχι τὰ ἄσχετα μὲ τὴν οὐσίαν της πρακτικὰ ὑποκατάστατα αὐτῆς — τὰ ὁποῖα εἶναι ἤκιστα μὲν συστήματα φιλοσοφίας, τὰ μέγιστα δὲ συστήματα πολιτικῆς στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς — δὲν εἶναι λογικὴ, ἀλλὰ μεταφυσικὴ τοῦ γίνεσθαι, καὶ δὴ ἔχουσα ὡς πυρῆνα τὴν ἀρνησίν της κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὴν διαγωγή ἑλληνικῆν λογικὴν τοῦ «βεβαιότητος πασῶν» ἀρχῆς, τῆς ἀρχῆς τῆς ταυτότητος, ἡ ὁποία ὡς γνωστόν ἐκφράζει τὸν νόμον ὅτι διὰ νὰ προχωρή ἄσφαλῶς ἡ νόησις πρέπει νὰ μὴ ἀλλάζουσι αἱ βάσεις αἱ ὁποῖαι ἐγίναν δεκταί, (τὸ Α εἶναι Α, ἢ κατὰ τὴν λαϊκὴν σοφίαν «τὸ σωστὸ εἶναι σωστὸ»). Εἶναι ἐπίσης γνωστόν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ταυτότητος μετὰ τῶν ἀμέσων πορισμάτων της ἢ ἄλλων μορφῶν της—δηλ. τῆς ἀρχῆς τῆς ἀντιφάσεως (τὸ Α δὲν εἶναι μὴ Α, ἦτοι μία κρίσις δὲν δύναται τὴν ἴδιαν στιγμὴν νὰ εἶναι καὶ νὰ μὴ εἶναι ὀρθή) καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ τρίτου ἢ τοῦ μέσου (τὸ Α εἶναι Β ἢ μὴ Β, ἦτοι δύο ἀντιφατικαὶ κρίσεις δὲν δύναται νὰ εἶναι συγχρόνως εἴτε καὶ αἱ δύο ὀρθαὶ εἴτε καὶ αἱ δύο ἐσφαλμέναι)—, ὅπως ἰσχυρίζονται πολλοί, ἀποτελοῦν τὴν οὐσίαν τοῦ λογικοῦ, εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ λογικόν. Πάντως εἶναι βέβαιον ὅτι χωρὶς τὸ βασικόν αὐτὸ ἀξίωμα τῆς ἑλληνικῆς λογικῆς δὲν θὰ ὑπῆρχε διάκρισις μεταξὺ ἀληθείας καὶ ψεύδους ἐφ' ὅσον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ βεβαιώνωμεν ἀλλὰ καὶ νὰ ἀρνούμεθα συγχρόνως τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ σοφίσματα συνίστανται εἰς λαθροχειρίας περὶ τὴν τήρησιν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς καὶ συνήθως εἰς χρησιμοποίησιν τῶν αὐτῶν ὄρων μὲ διάφορον περιεχόμενον. Βεβαίως καὶ ἀρνήσεις καὶ συμβιβασμός, ἢ θέσις καὶ ἀντίθεσις καὶ σύνθεσις, ἢ δρᾶσις καὶ ἀντίδρασις καὶ συμφιλίωσις δύναται βεβαίως νὰ συμβοῦν, ἀλλὰ ὄχι ταυτοχρόνως καὶ ταυτοπροσώπως. Εἶναι δυνατὰ μόνον χωριστὰ καὶ διαδοχικὰ, κατόπιν ἐκλογῆς ἐκάστοτε μεταξὺ τῶν ἀντιφατικῶν λογικῶν στοιχείων. Ἀνεξαρτήτως ὁμοῦς τῆς λογικῆς της στερεότητος ἡ μεταφυσικὴ διαλεκτικὴ τοῦ Χέγκελ εἶχε τὴν πρακτικὴν συνέπειαν ὅτι ἐδίδασκε πολλοὺς νὰ μὴ δογματίζουσι ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ μιᾶς μόνον ἀπόψεως, καὶ νὰ προσέχουσι τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ. Καὶ ὁ σοφὸς φίλος κατέληξεν ἐπικαλούμενος σειρὰν μεγάλων ὑποστηρικτῶν τῶν ἀπόψεών του: «Περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον σεῖς οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἀνατρέχετε μόνον εἰς τὰς δοκιμασμένας ἐπὶ αἰῶνας, ἑλληνικὰς πηγὰς τῆς εὐρωπαϊκῆς σκέψεως καὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καὶ νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας πάντοτε τὴν διαπίστωσιν τοῦ Boutroux: «εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν αἱ ἰδέαι τοῦ Σωκράτους ζοῦν ζωηρό-

τεραι ἀπὸ τὰς ἰδέας οἰουδήποτε ἄλλου», καὶ τοὺς λόγους τοῦ Ρενάν: «ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σωκράτους καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστῆμη ἔκαμαν τεραστίας προόδους· ἀλλὰ ὅλα ἐγίναν ἐπάνω εἰς τὰ θεμέλια τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι ἔθεσαν». Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ λησμονῆτε ποτὲ τὸς ὁδηγοὺς «ἰδέας» καὶ τὴν «ἐντελεχειακὴν» ἐνότητα τῆς ἐσωτάτης φύσεως τῶν πραγμάτων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προήλθεν ἡ νεωτέρα «λειτουργικὴ» ἀντίληψις τῆς ἐνιαίας ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας, ἣτις ζωὴ θεωρεῖται λαμβάνουσα χώραν μὲ «ὀλοκλήρωσιν» τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν στοιχείων—ὅπου «ὀλοκλήρωσις» σημαίνει ἀλληλοδιείσδυσιν καὶ ἀχώριστον συνεργασίαν λειτουργιῶν».

Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι ἔπρεπε νὰ ταξιδεύσω εἰς τὸ ἐξωτερικόν διὰ νὰ ἀνακαλύψω τὴν Ἑλλάδα.

Προσεπάθησα ἔκτοτε ν' ἀκολουθήσω κατὰ τὸ δυνατόν τὸ σοφὸν μάθημα. Ἡ πρακτικὴ του ὁμοῦς ἐφαρμογὴ δὲν ἦτο καθόλου εὐκόλος. Μὲ ὑπομονητικὴν προσπάθειαν διεπίστωσα ὅτι μὲ τὴν γνησίως ἑλληνικὴν περιγραφικὴν ἐμπειρικὴν μέθοδον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποφευχθῆ ἡ ὑποδούλωσις εἰς τὴν ξένην ἔτοιμον σοφίαν καὶ τὰ ἔτοιμα συστήματα τῶν βιβλίων καὶ νὰ ἐξασφαλίζονται νέαι καὶ χρήσιμοι παρατηρήσεις. Σημειωτέον ὅτι ἡ κοινὴ ἐμπειρία συνήθως περισσότερον μᾶς συγχίζει παρά μᾶς πληροφορεῖ. Μόνον ἡ μεθοδικὴ ἐμπειρία δύναται νὰ δώσῃ γνώσεις μὲ κύρος γενικώτερον ἀπὸ τὰς ἀτομικὰς περιπτώσεις. Πάντως ἐνωρὶς εἶχα πεισθῆ ὅτι τὸ καλύτερον μέσον μελέτης, ἰδίως τῶν ζωντανῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, εἶναι ὄχι τὰ βιβλία ἀλλὰ κυρίως ἡ συστηματοποιουμένη ἀμεσος ἐμπειρία τῆς πραγματικότητος.

Ὅταν τὸ 1926 ἀνέλαβα τὰς ὑποχρεώσεις Τμηματάρχου Κοινωνικῆς Προνοίας, μὲ εὐθύνην προσυπογραφῆς, μόλις εἶχα ἀρχίσει μίαν νέαν προσπάθειαν—ἀκολουθῶν τὴν λογικὴν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν «τελλολογικὴν ἀλληλουχίαν τῶν κανόνων»—νὰ ἀποσαφηνίσω μὲ τὴν ἑλληνικὴν ἐμπειρικὴν περιγραφικὴν μέθοδον τὰς ἀπαντήσεις εἰς τὰ παλαιὰ ἐρωτήματα, χωρὶς συλλογὴν μόνον ἐτοιμῶν γνώσεων ἢ ὁποῖα, ἀποκλειστικῶς χρησιμοποιοῦμένη, καταντᾷ νὰ παράγῃ τοὺς «δυστυχεῖς ἀποχειροβιώτους τῆς ἐπιστήμης», τοὺς ἄλλως καὶ ἀποκληθέντας «ρακοσυλλέκτας τῆς ἐπιστήμης», τοὺς καταπλήττοντας συνήθως μόνον τοὺς ἀνιδεοὺς καὶ τοὺς ἀδιαφόρους μὲ τὰς ἀσώτους διακοσμήσεις διὰ παραπομπῶν.

Μὲ τὸν καιρὸν, τὸν κόπον καὶ τὰς εὐθύναις εἶδα τὴν πλήρη ἔκτασιν καὶ τὴν μεγάλην ἀξίαν τῶν λόγων τοῦ Σίμωνος Νιούκομπ: «Τὸ αἶσθημα ἀσφαλείας, ὅτι ἕνας ὄρος εἶναι ὀρθὸς χωρὶς νὰ ἔχουν ἐξετασθῆ αἱ βάσεις του, εἶναι παραγωγικωτάτη πηγὴ ἐσφαλμένων πεποιθήσεων· καὶ ὁ ἄν-

θρῶπος, ὁ ὁποῖος παραμελεῖ τὴν συνήθειαν νὰ διερευνᾷ ἀναλυτικῶς ὅ,τι φαίνεται πρόδηλον, φέρει τὴν εὐθύνην ὅτι παραλείπει πράγματα τὰ ὁποῖα ἂν ἐξητάζοντο ἐπιμελῶς θὰ ἤλλαζαν τὸ συμπέρασμα.» Ἐμαθα ὅτι ὁ καλλίτερος τρόπος νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς ἰδέας ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον σαφεῖς καὶ ἐπομένως στερεὰς εἶναι νὰ προσπαθῆσῃ νὰ φθάσῃ μὲ τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰς βασεῖς, δηλαδὴ εἰς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ἀπλᾶς ἰδέας, καὶ ὅτι τὸ καλύτερον στήριγμα διὰ τὰς ἀπλᾶς ἰδέας δὲν εἶναι κυρίως τὰ βιβλία ἀλλὰ ἡ ζωηρὰ ἐμπειρικὴ εἰκὼν τῶν πραγμάτων, ἡ λήψις θέσεως ἀπέναντι αὐτῶν εἰλικρινῶς καὶ ἡ ἐπεξεργασία τῶν ἐξ αὐτῶν ἐντυπώσεων καὶ ἰδεῶν δι' ἐπαληθεύσεων ὅσον τὸ δυνατόν χωρὶς προκαταλήψεις καὶ ἐπιδιώξεις ξένας πρὸς τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας.

Ἐντὸς τοιοῦτου κλίματος κατεβάλλετο ἀγωνιώδης πολλὰκις προσπάθεια πρὸς τὸ ἰδανικὸν ὑπηρεσιακῆς ζωῆς κυβερνωμένης μόνον ἀπὸ τιμῶν καὶ συνεπῆ λογικῆν, ἣτις ἀπῆται συνεχῶς ἀποσαφήνισιν ἰδεῶν περὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν καθ' ἕκαστον σκοπῶν καὶ ἣτις κατέληξεν εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Ἑλληνικῆς Διακηρύξεως τῶν Ἀρχῶν τοῦ Ἐργατικοῦ Δικαίου. Συχνότατα μάλιστα, λόγῳ ἰδίως τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς δημοσίας μας ζωῆς, ἡ προσπάθεια ἐσυνεχίζετο ἐν μέσῳ διοικητικῶν ἀγῶνων πρὸς ἀδιστάκτους ἐπιτηδεῖους, μὲ ἰκανότητα πλαγίων καὶ ἀθεμίτων μέσων, καὶ πρὸς ἀπροόπτους τυχεροὺς μὲ ἀνυποψίαν σκοπῶν καὶ ὑποχρεώσεων τῆς ὑπηρεσίας καὶ ἔλλειψιν συνεποῦς ἠθικοῦ θάρρους. Συγχρόνως κατεστάλαζε βαθμιαίως καὶ ἡ χρησιμοποίησις μεθόδου ἡ ὁποία ἐκρίθη προάγουσα τὴν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέραν προσέγγισιν, κατὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον.

Ἀλλὰ ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ τὰς ἀμφισβητήσεις καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν συμφερόντων τοὺς ὁποίους ἀνέχεται τὸ φιλελεύθερον κράτος καὶ ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων τὰ ὄργανα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς εἶναι ὑποχρεωμένα συνήθως νὰ δυσαρεστοῦν ἀμφοτέρους τοὺς ἀνταγωνιζομένους, ἂν θέλουν νὰ ἐξυπηρετοῦν τὸ κοινὸν καλόν, ὁ κίνδυνος δὲν εἶναι σοβαρός. Δὲν ὑπάρχει κίνδυνος διὰ τὸ σύνολον, ἔστω καὶ ἂν οἱ ἀντιμαχόμενοι γίνωνται συχνὰ μὲν πρὸς ἀλλήλους ἐνίοτε δὲ καὶ γενικώτερον ἐπιβλαβεῖς, καὶ ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀκολουθοῦν ὀργανωμένας ἀπὸ τὸν Νόμον διαδικασίας ἀλλ' ἐφαρμόζουσι πρωτογόνους μεθόδους κρίσεως τοῦ ἀγῶνος διὰ τῆς ἐμπράκτου ἀναμετρήσεως τῶν ἐκατέρωθεν δυνάμεων καὶ μέσων καὶ τῆς διεξαγωγῆς πραγματικῶν δυναμικῶν ἀγῶνων.

Παρὰ τὰ μειονεκτήματα τῶν δυναμικῶν τούτων ἀγῶνων, ὅπου παίζουν ρόλον παντοειδῆ στοιχεῖα, οὗτοι διεξάγονται πάντως ὑπὸ τοὺς περιορισμοὺς νόμων—ὅσονδῆποτε

ἀτελῶς ἐφαρμοζομένων—γινομένων ἀποδεκτῶν διὰ κοινῆς συγκαταθέσεως καὶ ἐντὸς δημοσίας τάξεως ἡ ὁποία κατ' ἀρχὴν καὶ ἀνεπιφυλάκτως καταδικάζει τὴν αὐθαιρεσίαν καὶ σέβεται τὸν ὑπεύθυνον ἀνθρωπισμὸν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν. Ἢδη ἔχει ἀποδειχθῆ ἡ δυνατότης γνώσεως τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ προσδιορισμοῦ ἀνωτέρων σκοπῶν τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως συμφώνως μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὸ δυνατόν τῆς ἐπιβολῆς, κατὰ κοινὴν ἀποδοχὴν, τῶν σκοπῶν τούτων ἀπηλλαγμένων ἀπὸ τὰς ταλαντεύσεις αὐθαιρέτων προσωπικῶν γνωμῶν. Οὕτω, ἀναγνωριζομένων κατ' ἀρχὴν τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ, παρὰ τὰς ἀτελείας τῆς ἐφαρμογῆς, ὑπάρχουν πάντοτε αἱ καλύτεραι ἐλπίδες συνεχοῦς βελτιώσεως τῆς καταστάσεως. Ἐπισκόπησις τῶν τελευταίων ἐκατὸν πενήκοντα ἐτῶν καὶ παραβολὴ γενικῶς τοῦ τρόπου ζωῆς τότε καὶ τώρα πιστοποιοῦν πόσον εἶχε δίκαιον ὁ Κοντοροσὲ δταν ἐν μέσῳ τῆς θυέλλης καὶ τῶν ὑπερβασίων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἤδη διωκόμενος, ἔγραφε: «Ἡ φύσις δὲν ἔθεσεν ὄριον εἰς τὰς ἐλπίδας μας, καὶ ἡ εἰκὼν μιᾶς ἀνθρωπότητος ἀπηλλαγμένης ἀπὸ τὰς ἀλύσεις τῆς καὶ βαδιζούσης μὲ σταθερὸν βῆμα τὸν δρόμον τῆς ἀληθείας, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐτυχίας παρέχει εἰς τὸν φιλοσοφημένον νοῦν θέαμα ἰκανὸν νὰ τὸν παρηγορῇ διὰ τὰ λάθη, τὰς ἀδικίας καὶ τὰ ἐγκλήματα τὰ ὁποῖα ρυπαίνουσι ἀκόμη καὶ βασανίζουν τὴν γῆν».

Σοβαρώτατα ὁμως ἀπειλοῦνται εἰς τὰς ἡμέρας μας ἡ ἐλευθερία καὶ ὁ ἀνθρωπισμὸς, τὰ ὁποῖα προϋποθέτουσι ἐλευθέραν ἀναζήτησιν καὶ ἐπιδίωξιν τῆς ἀληθείας διότι ἀπειλοῦνται εἰς τὰς ρίζας τῶν ἀπὸ ὑπόλους πλαστογραφῆσεις τῶν λέξεων καὶ τῶν ἐνοιῶν, μὲ σκοποὺς ἀνατρεπτικοὺς τοῦ ὄλου σημερινοῦ συστήματος ζωῆς. Καὶ οἱ σκοποὶ οὗτοι, εὐκαιρίας δοθείσης, ἐπιδιώκονται, ὡς δυστυχῶς ὄλοι γνωρίζομεν, καὶ «δυναμικῶς» ἐκτὸς παντὸς νόμου καὶ πάσης ἠθικῆς.

Καὶ εἰς ἄλλους μὲν, εἰδικῶς ταχθέντας, ἀνήκει ἡ φροντίς διὰ τὴν ὑλικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δυναμικῶν λύσεων. Πάντες ὁμως, καὶ ἰδιαιτέρως οἱ τεταγμένοι διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν κοινωνικῶν σκοπῶν, δοθέντος ὅτι ἡ ἀληθὴς Δημοκρατία συνίσταται ἀκριβῶς εἰς τὴν κατανομήν τῆς εὐθύνης διὰ τὰ κοινὰ εἰς ὄλους τοὺς πολίτας, ὀφείλομεν, ἕκαστος ἀπὸ τὴν θέσιν του, νὰ ἐκτελῇ τὸ χρέος του πρὸς τὸν ἐν κινδύνῳ ἐλληνικὸν ἀνθρωπισμὸν, μόνον θεμέλιον πολιτισμένης ζωῆς. Καὶ εἶναι ἀνάγκη ἀντιδράσεως δταν εὐρισκώμεθα πρὸ μετημφισμένων, συνήθως, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ πρὸ ἀνοικτῶν κηρυγμάτων ὅπου μὲ γυμνὸν κυνισμόν δείχνεται ἔως ποῦ δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἡ ἔλλειψις σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον, ὅπως λ. χ. τὸ κήρυγμα ὅτι ὁ ἀνθρώπος πρέπει νὰ διατάσσεται πῶς νὰ σκέπτεται καὶ τί νὰ κἀνῃ, ὅτι ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας εἶναι ἀμάρτημα καὶ

ή γνώσις άπηγορευμένη, και ότι ό ήθικός άνθρωπισμός είναι γελοία πρόληψις. Μία ούσιαστική και αποτελεσματική αντίδρασις εις ταύτα είναι ή συχνή προσφυγή και τό αναβάπτισμα εις τας έλληνοχριστιανικάς πηγάς του δυτικού πολιτισμού, αι όποίαι είναι συγχρόνως και αι ρίζαι των άρχων του Έργατικού Δικαίου, και ή επίδιωξις της καθημερινής εφαρμογής των. Αύται έχρησιμοποιήθησαν άκριβώς, ως αντίδρασις εις τάσεις ολοκληρωτικάς κατά την αναλυτικήν σύνταξιν της Έλληνικής Διακήρυξέως των Άρχων του Έργατικού Δικαίου του 1939 και έδωσαν συμπεράσματα έπαληθευθέντα μόν από την Διακήρυξιν της Φιλαδελφείας του 1944 αποτελούντα δε σήμεραν έπιταγήν του Νόμου 399/1947 του Έλληνικού Κράτους. Και αι πηγαί αύται είναι:

Ή πίστις πρός την υπεύθυνον λογικήν προσωπικότητα, ή όποία κινδυνεύει να άχρηστευθῆ έντός της φανατιζομένης μάζης,

που καταπνίγει την ψυχήν, με τά συστηματικώς καλλιεργούμενα από ώργανωμένην προπαγάνδαν ίσχυρότατα πρωτόγονα ένστικτα, τας παραισθήσεις, τά πάθη και τας άκρότητας·

ή αγάπη πρός την έλευθερίαν, — έκ του σαφους καθορισμού του ήθικού και λογικού περιεχομένου της όποίας έξαρτάται ή τύχη του πολιτισμού, — και πρός την πνευματικήν αναζήτησιν την λίαν κοπιώδη έν παραβολή πρός την άπραγούσαν δουλικότητα και την άκριτον άποδοχήν έτοιμων ξένων δογμάτων· και

ό σεβασμός πρός την ήθικην αντίληψιν και τό δίκαιον ως έκδήλωσιν της υγιους ζωτικότητας του συνετού ανθρώπου, αντί του καλλιεργουμένου από την ολοκληρωτικήν προπαγάνδαν συσκοτισμού της διακρίσεως μεταξύ καλου και κακού και της άποδοχής όλων των καταστάσεων της ψυχής — αγάπης ή μίσους — ως ίσων εις αξίαν.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

